

MIHAI-COSTIN TOADER

Infracțiunea de spălare a banilor

Aspecte doctrinare și jurisprudențiale.
Abordare pluridisciplinară

Editura
Hamangiu
2025

Capitolul al II-lea.

REFERENȚIALUL NORMATIV ÎN MATERIA FENOMENULUI DE SPĂLARE A BANILOR

Secțiunea 1. Prezentarea istorică a noțiunii de spălare a banilor

În cadrul acestui capitol vom prezenta evoluția progresivă a modului de configurare a infracțiunii de spălare a banilor, astfel cum este astăzi reglementată, pornind de la formele incipiente istorice și sociale ale fenomenului, reținute de-a lungul perioadelor istorice, fără a avea însă pretenția analizei lui în toate epocile istorice.

În literatura de specialitate a fost făcută o scurtă incursiune în istoria fenomenului de spălare a banilor^[1]. Astfel, s-a arătat că în China, în urmă cu aproximativ 2.000 de ani î.Hr., comercianții cu avere își ascundeau bogățiile față de căpetenii pentru a nu risca confiscarea lor, iar în Egiptul Antic, în secolul al VI-lea î.Hr., cei care nu își îndeplineau obligația de declarare a averilor sau nu puteau justifica proveniența acestora erau pedepsiți cu moartea.

Încă de la început, banii au fost creați să reprezinte, în esență, un mijloc de plată de natură a simplifica comerțul, tranzacțiile comerciale. Prin natura acestora, nu se poate stabili în mod singular proveniența lor sau liceitatea modului de dobândire. În raport de acești factori, ei au fost des utilizați în circuite infracționale, întrucât, potrivit aprecierii un renumit autor, „banii nu au miros”^[2]. Expresia provine dintr-o relatare a istoricului Suetonius, care a descris răspunsul împăratului roman Vespasian (69-96 d.Hr.) la întrebarea fiului său Titus în legătură cu modul în care colectase fonduri din utilizarea toaletelor publice, precum și ca urmare

^[1] M.A. HOTCA, M. GORUNESCU, N. NEAGU, D.G. POP, AL. SITARU, R.F. GEAMĂNU, *Infracțiuni prevăzute în legi speciale. Comentarii și explicații*, ed. a 5-a, Ed. C.H. Beck, București, 2019, p. 56.

^[2] E. VERNIER, *Techniques de blanchiment et moyens de lutte*, Dunod, Paris, 2005, p. 8.

a aplicării unui impozit pe amoniacul produs în sistemele de canalizare care fuseseră refăcute în Roma^[1].

Așadar, în mod just s-a afirmat într-un alt demers științific că „banii, prin gradul de indispensabilitate pe care l-au dobândit de-a lungul evoluției continue, au devenit unicul mod de satisfacere a nevoilor cotidiene”^[2].

Încă din cele mai vechi timpuri, popoare recunoscute pentru practicarea comerțului, precum romanii, fenicienii, cartaginezii, căutau teritorii aflate în zone cât mai departe de țarm, unde își puteau desfășura în mod nestingherit afacerile. Această abordare le oferea siguranța capitalurilor folosite și punerea lor la adăpost în fața autorităților.

Cu toate acestea, terminologia de „spălare a banilor” a fost folosită abia la începutul secolului XX în Statele Unite ale Americii, atunci când celebrii gangsteri Al Capone și Bugs Moran, în perioada prohibiției alcoolului, au dezvoltat în Chicago multiple afaceri cu spălătorii de haine prin intermediul cărora ascundeau proveniența ilicită a banilor ce rezultau din traficul cu alcool, droguri, arme etc., profiturile obținute din aceste activități fiind înregistrate în contabilitate.

La data de 17 ianuarie 1920 începea cea mai prolifică perioadă din istoria Mafiei americane: prohibiția. În Statele Unite, Amendamentul nr. 18 prohibea producerea, transportul sau comercializarea alcoolului, însă atracția de a eluda legea a fost mare. În anii 1930, în perioada prohibiției, au fost promulgate legi împotriva spălării banilor pentru a combate criminalitatea organizată. Interdicția a oferit un impuls semnificativ crimei organizate, precum și o sursă mare de noi fonduri obținute din vânzările ilegale de alcool. Pedepsirea cu succes a lui Al Capone pentru evaziune fiscală a schimbat modul de funcționare a statului și agențiilor de aplicare a legii, care au început să se orienteze spre urmărirea și confiscarea banilor. Interdicția din Statele Unite a fost de natură constituțională la nivel național privind producția, importul, transportul și vânzarea băuturilor alcoolice din 1920 până în 1933.

^[1] C. VOICU, S.S. FINTA, M. PANTEA, A. VOICU, *Metodologie criminalistică. Metode și tehnici de investigare a spălării banilor*, Ed. Pro Universitaria, București, 2018, p. 33.

^[2] R. MANEA, *Investigarea criminalistică a infracțiunii de falsificare de monede*, Ed. Universul Juridic, București, 2024, p. 7.

La acea vreme, grupurile mafiote din Statele Unite s-au implicat intens în industria profitabilă a contrabandei cu alcool. Pentru a-și legaliza profiturile, au început să își combine profiturile cu cele din afacerile legitime. Acești gangsteri americani au optat pentru investirea banilor murdari în spălătorii, acolo unde se rulau sume mari de numerar. Cu toate acestea, Al Capone a fost urmărit penal și condamnat în octombrie 1931 pentru evaziune fiscală. Sumele uriașe de bani obținute în perioada respectivă, o parte dintre acestea fiind spălate și introduse în circuitul legal, au permis celor cinci familii mafiote (Bonanno, Lucchese, Genovese, Gambino și Colombo) să se impună în lumea crimei organizate din Statele Unite ale Americii din anii '30, chiar până în anii '90. După arestarea lui Al Capone, mafioții au început să schimbe modul de operare, valorificând în diverse noi moduri produsele activităților infracționale.

Ulterior, în anii 1980, războiul împotriva drogurilor a ajuns la apogeu în Statele Unite. Administrația Reagan a implementat legi puternice pentru a interzice spălarea banilor ca o modalitate de a reduce vânzarea de narcotice ilicite. În 1986, Legea americană pentru controlul spălării banilor a fost una dintre primele în domeniu și a fost urmată în curând de legi similare în alte țări. Spălarea banilor a devenit o infracțiune federală pentru prima dată în istorie. Cu toate acestea, curând a devenit clar că legile interne nu erau suficiente, deoarece atât comerțul cu droguri, cât și spălarea banilor erau infracțiuni internaționale. De abia în anul 1982, oficial, o instanță americană a folosit termenul „spălare a banilor” cu referire la confiscarea unor produse din vânzarea de droguri^[1].

Cu toate acestea, prima utilizare bine documentată a expresiei poate fi datată din scandalul „Watergate”, în jurul anului 1973, potrivit *Oxford English Dictionary*. Un gangster poate vinde ilegal băuturi alcoolice și apoi pune banii în casa de marcat a unei spălătorii, pretinzând în mod fals că banii provin dintr-o activitate legală. În afacerea „Watergate” au fost depuse cantități mari de numerar în băncile mexicane, care au fost ulterior transferate înapoi în Statele Unite, ascunzându-se astfel originea banilor și identitatea donatorilor care finanțau campania republicană^[2].

^[1] S. TĂNASE, *Aspecte introductive de ordin legal și instituțional referitoare la spălarea banilor*, în *Dreptul* nr. 9/2010, p. 210.

^[2] B. VILLÁNYI, *Money Laundering: History, Regulations, and Techniques*, în *Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*, publicat

În 1988, Națiunile Unite au implementat Convenția de la Viena contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope, care urmărea combaterea traficului ilicit de droguri. Deși Convenția s-a ocupat în principal de traficul de droguri, ilegalitatea declarată a spălării banilor, în special în ceea ce privește comerțul cu droguri, a fost un prim pas important. Convenția de la Viena a fost semnată de 87 de state și implementată de 192 de țări.

La scurt timp după Convenția de la Viena, Grupul de Acțiune Financiară Internațională (GAFI/FATF) a fost înființat în 1989 la Summit-ul G7. Scopul său este de a analiza tendințele de spălare a banilor și de a evalua măsurile combative pe care guvernele le-au luat pentru a o preveni. Grupul de lucru a făcut 40 de recomandări care trebuiau urmate de țările implicate, însă nu toate le respectă. Astăzi, Grupul include 30 de țări, inclusiv Statele Unite ale Americii și Regatul Unit.

Înaintând pe axa timpului, atacul terorist de la 11 septembrie 2001 din Statele Unite ale Americii a avut un efect profund asupra reglementărilor privind spălarea banilor, în special în ceea ce privește băncile. După această dată a fost adoptat *Patriot Act*, care a oferit Guvernului Statelor Unite puteri mari în lupta împotriva terorismului. Titlul III al *Patriot Act* a ordonat instituțiilor financiare să își extindă programele de monitorizare și să își sporească rapoartele de *due diligence* (rezumat al procesului de *due diligence*, pe bază căruia sunt detaliate cercetările efectuate despre modul de acțiune în cadrul unei entități, servind la luarea unei decizii strategice în interiorul organizației) pe conturile bancare din străinătate. În esență, Titlul III a modificat părți ale Legii privind controlul spălării banilor din 1986, pentru a consolida regulile bancare în ceea ce privește spălarea internațională a banilor, prin îmbunătățirea comunicării dintre organele de aplicare a legii și instituțiile financiare. Deloc surprinzător, pe măsură ce Statele Unite au impus un regim mai strict în domeniul combaterii spălării banilor, la fel a făcut și restul lumii.

După anul 2010, la nivel mondial, fenomenul de spălare a banilor a început să fie corelat cu sistemul bancar. Deutsche Bank a fost investigată (anchetă declanșată de „Panama Papers”) deoarece ar fi ajutat clienții să

înființeze conturi offshore pentru a transfera bani obținuți ilegal. Deutsche Bank este, de asemenea, implicată în scandalul Danske Bank. În plus, în 2017, instituția germană a fost amendată cu 630 de milioane de dolari de autoritățile de reglementare din Marea Britanie și Statele Unite pentru că a fost conectată la o schemă rusă de spălare a banilor, în care peste 10 miliarde de dolari au fost mutați din Rusia cu ajutorul Deutsche Bank.

În 2018 s-a descoperit că Danske Bank (cea mai mare bancă din Danemarca) a canalizat 200 de miliarde de euro printr-o sucursală locală din Estonia. Se presupune că 15.000 de clienți nerezidenți au fost implicați în tranzacții suspecte între 2007 și 2015. Banca credea că riscurile ridicate reprezentate de clienții nerezidenți erau atenuate de procedurile interne. Avertismentele au început să apară încă din 2007, cu un număr mare de depozite rusești ce au fost semnalate, dar abia în 2014 un denunțator a contactat conducerea superioară și problema a fost luată în serios.

Băncile nu sunt singura țintă a spălării banilor. Popularul joc online Fortnite (creat de Epic Games) a devenit ținta infractorilor cibernetici de spălare a banilor. Jocul are aproximativ 200 de milioane de jucători de pe tot globul, majoritatea fiind copii și adolescenți care sunt deosebit de vulnerabili. Fortnite are propria sa monedă în joc (numită „V-Bucks”), care este din ce în ce mai folosită ca instrument pentru spălarea banilor. Infractorii folosesc carduri de credit furate pentru a cumpăra V-Bucks, pe care apoi îi revând la un preț mai redus, spre a obține profit. Nu este clar câți bani au fost spălați astfel, însă în Statele Unite se intenționează estomparea acestui mod de operare.

În privința evoluției fenomenului pe plan intern, acesta este cunoscut istoric în primele sale forme incipiente intrând în corelație cu faptele de corupție. În perioada Evului Mediu, voievozii Țării Românești și ai Moldovei, pe lângă tributul consistent pe care cele două formațiuni statale erau constrânse să îl plătească Înaltei Porți pentru menținerea autonomiei și a unei fragile integrități teritoriale, trimiteau la Stanbul (Constantinopol) cadouri cu diverse ocazii, ce purtau denumirea de „peșcheșuri”, în scopul captării bunăvoinței sultanului și al reconfirmării tronului. În același scop, boierii care nutreau să primească domnia ofereau „rușfeturi” înalților funcționari ai Porții și uneori chiar sultanului. Tributul, peșcheșul și rușfeturile, ce erau externalizate și reprezentau „prețul

domniei”, proveneau adesea din infracțiuni-premisă reprezentate de fapte de corupție săvârșite de alți boieri care gravitau în jurul Curții Domnești și mituiau domnitorii în funcție pentru a-și cumpăra dregătorii dintre cele mai alese, pentru ca ulterior să poată spera chiar la investirea în calitate de domnitori ai Țării Românești sau ai Moldovei.

Din studiul unei alte lucrări de specialitate^[1] reținem că un caz de amploare specific perioadei de început în domeniul spălării banilor a avut loc în epoca medievală, când activitatea de camătă era interzisă de către reprezentanții Bisericii Catolice, fiind considerată chiar un păcat. Persoanele care se ocupau cu astfel de activități, în special negustorii, denumiți ulterior cămătari, pentru a eluda dispozițiile impuse la nivel societal, majorau în mod artificial rata de schimb pentru împrumuturile acordate, astfel încât prin aceste operațiuni să fie deghizată și plata dobânzilor percepute. Aceasta reprezenta o formă primitivă de mascare a unui transfer de bani făcut sub o altă fațetă, în scopul de a eluda unele obligații impuse la nivel social și pentru care exista un anumit risc de sancționare din partea societății și implicit a instituțiilor statului. O altă modalitate de deghizare a sumelor de bani câștigate sub forma unor speze a fost aceea a perceperii unei penalități pentru neplata la scadență a sumelor împrumutate.

Făcând un arc peste timp, înainte de anul 1989, în timpul regimului comunist, din cauza economiei etatiste centralizate și dirijate de la nivel politic, spălarea banilor pe teritoriul țării noastre nu era de imaginat, însă după înlăturarea orânduirii comuniste, intensificarea fără precedent a activităților financiar-bancare, corelată cu trecerea la o economie de piață, fenomene întinse pe o perioadă prelungită de tranziție, a determinat o serie întreagă de efecte pozitive, însă din păcate și apariția unor fenomene negative, cum este și cel de spălare a banilor murdari.

Deși anual s-au realizat progrese semnificative în lupta împotriva spălării banilor, sistemul de contracarare elaborat de către grupurile organizate și specializate în comiterea acestei infracțiuni pare a fi mai eficient și mai rapid decât riposta organelor judiciare, iar progresul tehnologic, globalizarea piețelor și extinderea celor de capital au fost folosite întotdeauna cu maximă eficiență și în scopul de a servi intereselor

^[1] C. NEACȘU, *Infracțiuni de evaziune fiscală și spălare a banilor săvârșite prin intermediul companiilor offshore*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2021, p. 180.

oculte, meschine ale spălătorilor de bani, respectiv pentru maximizarea „profitului infracțional”.

Spălarea banilor este o activitate complexă, care presupune mai multe etape. „Mereu trebuie avut în vedere faptul că infracțiunea de spălare a banilor este alcătuită dintr-un complex de activități, metode și tehnici, prin care produsele provenite din această faptă de natură penală sunt supuse unui proces de modificare pentru a dobândi o aparență de legalitate și pentru a putea fi mai ușor introduse în circulație spre a se pierde urma infracțiunii”^[1].

În primul rând, banii sunt introduși în sistem, sunt „spălați” propriu-zis și abia apoi integrați în sistem, după operațiunea de „reciclare”. Aceste operațiuni au loc prin câteva metode de bază:

- divizarea unei sume mari în sume mici. De regulă, autoritățile se sesizează doar când sunt introduse în sistem sume mari, de peste 10.000 de euro. Însă, dacă cineva merge zilnic la 10 bănci și depune câte 8.000 de euro, probabilitatea de a fi detectat este mult mai mică decât dacă ar depune o singură dată 80.000 de euro. Totodată, se pot face achiziții cu sume mici, de regulă bijuterii sau produse care pot fi ușor vândute ulterior, iar banii „reciclați” sunt introduși legal în circuit;

- trafic monetar. Practic, cantități mari de bancnote sunt scoase în altă țară, care are un regim fiscal mult mai lejer, de regulă un paradis fiscal, și depozitate la o unitate bancară, aceasta din urmă neputând fi obligată de organul fiscal din țara de origine să divulge secretul bancar. Există și conturi numerice, unde un cont este asociat cu un număr sau cu o parolă anume, nu cu un nume, iar posibilitatea de a găsi deținătorul banilor este extrem de limitată;

- afaceri legale care presupun rularea unor sume mari de bani într-un timp limitat. Într-un cazinou sau club de noapte se rulează sume mari de bani legali într-un timp scurt, iar introducerea de bani negri într-o astfel de companie este mai ușoară. Concret, la un rulaj mare de bani legali devine foarte greu pentru autorități să identifice dacă sunt folosiți acolo și bani negri;

^[1] N. NUCĂ, *Unele reflecții cu privire la infracțiunea de spălare a banilor și criminalitatea organizată*, în Revista UJ Premium, publicat online la 12 februarie 2024, disponibil accesând linkul <https://www.universuljuridic.ro/unele-reflec-tii-cu-privire-la-infrac-tiunea-de-spalarea-banilor-si-criminalitatea-organizata/>.

Capitolul al IV-lea.

INSTRUMENTE CRIMINALISTICE ȘI DIRECȚII METODOLOGICE DE CERCETARE A INFRAȚIUNII DE SPĂLARE A BANILOR

Secțiunea 1. Conținutul juridico-penal al infracțiunii de spălare a banilor

§1. Analiza infracțiunii de spălare a banilor din perspectiva dreptului penal substanțial și a dreptului procesual penal

Răspunderea juridică este un concept plenar al marilor sisteme de drept, fiind o noțiune fundamentală pentru înfăptuirea justiției sociale într-un stat ce își întemeiază rațiunea existenței pe forța dreptului, și nu pe dreptul forței. Fiind o formă a responsabilității sociale, alături de responsabilitatea morală, religioasă, politică, culturală, temeiul responsabilității juridice își extrage seva de pe tărâmul moralei. Cu toate acestea, implementarea conceptului de justiție restaurativă în statele cu un sistem de drept modern aduce în actualitate reconfigurarea politicii penale a statului. Printr-o abordare singulară, constând în principal în raportarea dreptului obiectiv exclusiv la dreptul penal, prin înțelegerea rolului său doar într-un cadru punitiv, s-a considerat mult timp că dreptului i-ar fi caracteristică doar instituția „pedepsei”.

Concepte precum justiție restaurativă, consensuală ori negociată nu ar fi fost astăzi în ființă dacă nu s-ar fi ajuns la reconceptualizarea ideii de autoritate statală. „Apariția sistemului represiv modern nu a fost nici pe departe rezultatul unui proces moderat”^[1], ci s-a produs pe fondul reevaluării reperelor pe care se fundamentează ideea de ordine socială, dublată de o disoluție a caracterului public al dreptului penal, în largul context al regândirii rolului statului în materie de protecție a drepturilor individuale ale persoanelor.

^[1] J.L. HAROUËL, J. BARBEY, E. BOURNAZEL, J. THIBAUT-PAYEN, *Histoire des institutions de l'époque franque à la Révolution*, 11e éd., Presses Universitaires de France, 2006, p. 388.

„Reglementând relațiile sociale prin norme de conduită, legiuitorul are în vedere condițiile în care norma poate și trebuie să se realizeze, capacitatea normei de a modela conduitele, îndreptându-le pe un făgaș considerat socialmente util”^[1].

„Răspunderea penală”, împreună cu celelalte două instituții fundamentale asociate cu aceasta, „infracțiunea” și „sanctiunea”, reprezintă componentele de bază ale întregului sistem de drept penal. În accepțiunea cea mai generală a termenului, infracțiunea este o faptă a omului, un act de conduită exterioară acestuia, interzis de lege sub o sancțiune specifică, represivă, care este pedeapsa. Această interdicție este tocmai modalitatea specifică de realizare a reglementării juridico-penale a relațiilor de apărare socială. La stabilirea faptelor care urmează să fie interzise, legiuitorul pornește de la statuarea că astfel de fapte au fost cândva săvârșite în realitate și există temerea că ele ar putea fi repetate. Prin interdicția lor se arată membrilor societății, într-o formă specifică de exprimare, care anume trebuie să fie conduita lor față de anumite valori sociale, ce acțiuni le sunt interzise sau, dimpotrivă, le sunt ordonate în vederea apărării valorilor sociale respective. Indicarea conduitei socialmente necesare are loc astfel nu prin prescrierea directă a acestei conduite, ci în mod indirect, prin descrierea și interdicția conduitei contrare celei dorite, această tehnică legislativă fiind considerată cea mai explicită și mai sugestivă formă de reglementare juridică penală a conduitei membrilor societății^[2].

Această formă de răspundere are ca temei săvârșirea unei fapte ilicite, și anume a infracțiunii. Se impune astfel ca „fapta interzisă de legea penală să satisfacă toate cerințele legale pentru a constitui infracțiune”^[3]. În sfera criminalității organizate, ca și în alte domenii, răspunderea penală este nuanțată de o serie întreagă de particularități în raport cu forma clasică a acestui tip de responsabilitate. Astfel de particularități se atașează elementelor răspunderii penale, adică faptei ilicite, subiecților, conținutului și obiectului raportului de constrângere penală. Răspunderea penală

[1] N. POPA, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, București, 1998, p. 323.

[2] C. BULAI, B.N. BULAI, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 145.

[3] AL. BOROI, *Drept penal. Partea generală*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 302.

presupune săvârșirea unei infracțiuni, adică a unei fapte cu un grad de pericol social ridicat, însă cu precizarea că acest grad de pericol social abstract este aferent sau conex economiei de piață.

În societatea actuală, răspunderea penală aduce la suprafață moduri de operare și autori care, după comiterea infracțiunilor din care rezultă bani sau alte bunuri, urmăresc „fabricarea” unei aparente origini licite a produselor de natură infracțională. Într-o altă ordine de idei, „hoții neprinși” vor să lase senzația înșelătoare că sunt „negustori cinstiți”, iar pentru materializarea acestei intenții recurg la diverse procedee de camuflare a provenienței infracționale a bunurilor, inclusiv solicitând sprijin altor persoane.

Așa cum se desprinde din argumentația cercetării, procesul penal circumscris infracțiunii de spălare a banilor este caracterizat de complexitate. După cum am arătat, „răspunderea penală” este doar una dintre cele trei instituții fundamentale ale dreptului penal, alături de „infracțiune” și „pedeapsă”. Fiecare dintre aceste trei instituții este adaptată unui set de norme prescrise de legiuitor în funcție de valorile sociale pe care acesta urmărește să le protejeze.

Cea mai importantă formă a ilicitului ce își extrage seva din fenomenul de spălare a banilor este, fără îndoială, răspunderea penală ca urmare a săvârșirii acestei infracțiuni.

În drept, potrivit art. 49 din Legea nr. 129/2019:

„(1) Constituie infracțiunea de spălare a banilor și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani:

a) schimbarea sau transferul de bunuri, cunoscând că provin din săvârșirea de infracțiuni, în scopul ascunderii sau al disimulării originii ilicite a acestor bunuri ori în scopul de a ajuta persoana care a săvârșit infracțiunea din care provin bunurile să se sustragă de la urmărire, judecată sau executarea pedepsei;

b) ascunderea ori disimularea adevăratei naturi, a provenienței, a situării, a dispoziției, a circulației sau a proprietății bunurilor ori a drepturilor asupra acestora, cunoscând că bunurile provin din săvârșirea de infracțiuni;

c) dobândirea, deținerea sau folosirea de bunuri de către o altă persoană decât subiectul activ al infracțiunii din care provin bunurile, cunoscând că acestea provin din săvârșirea de infracțiuni.

(2) *Tentativa se pedepsește.*

(2¹) *Constituie circumstanță agravantă săvârșirea infracțiunii de spălare a banilor de către una dintre entitățile raportoare prevăzute la art. 5, în exercitarea activității sale profesionale.*

(3) *Dacă fapta a fost săvârșită de o persoană juridică, pe lângă pedeapsa amenzii, instanța aplică, după caz, una sau mai multe dintre pedepsele complementare prevăzute la art. 136 alin. (3) lit. a)-c) din Legea nr. 286/2009, cu modificările și completările ulterioare.*

(4) *Cunoașterea provenienței bunurilor sau scopul urmărit trebuie stabilită/stabilit din circumstanțele faptei obiective.*

(5) *Dispozițiile alin. (1)-(4) se aplică indiferent dacă infracțiunea din care provine bunul a fost comisă pe teritoriul României sau în alte state membre sau state terțe.*

(6) *Dispozițiile alin. (1)-(4) se aplică și infracțiunilor de spălare a banilor săvârșite în afara teritoriului țării de către un cetățean român sau de către o persoană juridică română chiar dacă fapta nu este prevăzută ca infracțiune și de legea penală a țării unde a fost săvârșită”.*

Cu titlu aprioric, în prezenta lucrare, analiza infracțiunii de spălare a banilor va fi realizată în mod exhaustiv, punând în evidență particularitățile ei ce au fost subliniate de-a lungul timpului în doctrina de specialitate și în practica judiciară, fără a insista asupra chestiunilor de drept deja consacrate.

Spălarea banilor este în general înțeleasă ca ascunderea unei surse nelegitime de bunuri, oferind o aparentă origine legală. Astfel, în dezbaterea infracțiunii de spălare a banilor s-a pus problema existenței unei singure infracțiuni de spălare a banilor/a trei infracțiuni de spălare a banilor, în funcție de modul de incriminare, a calității subiectului activ al infracțiunii, care poate fi sau nu poate fi același subiectiv activ al infracțiunii-premisă, precum și a autonomiei infracțiunii de spălare a banilor în raport cu infracțiunea-premisă.

Așa cum am susținut într-un studiu anterior^[1], infracțiunea de spălare a banilor este o faptă condiționată de existența unei infracțiuni-predicat/

^[1] M.C. TOADER, *Scurte considerații privind reținerea autonomă a infracțiunii de spălare a banilor*, 9 martie 2015, disponibil accesând link-ul <https://www.juridice.ro/364296/scurte-consideratii-privind-retinerea-autonoma-a-infraciunii-de-spalare-a-banilor.html>.

primare/premisă din care sunt obținute fonduri ilicite (bani sau bunuri mobile ori imobile), ajungându-se la disimularea originii ilicite a acestora și la atribuirea unui caracter de liceitate prin intermediul unor operațiuni aparent legale. Pe cale de consecință, această infraacțiune are un caracter subsidiar, întrucât existența ei este condiționată de precomiterea unei infraacțiuni din care să provină bunul supus reciclării. Asumarea caracterului autonom al infraacțiunii de spălare a banilor reprezintă o obligație asumată de către statul român prin aderarea la Convenția de la Varșovia a Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infraacțiunii și finanțarea terorismului și a fost una dintre recomandările formulate de către Comisia Europeană în cadrul Mecanismului de Cooperare și Verificare^[1].

Art. 9 par. 6 din Convenția de la Varșovia stipulează că „Fiecare parte se va asigura că este posibilă condamnarea pentru spălare de bani, conform prezentului articol, acolo unde se dovedește faptul că bunurile ce fac obiectul paragrafului 1 subparagraful a) sau b) (al spălării banilor – n.n.) provin dintr-o infraacțiune-predicat fără a fi necesar să se stabilească exact care infraacțiune”. În mod categoric, nu negăm logica existenței infraacțiunii-predicat din care trebuie să provină banii murdari, aceasta fiind catalizatorul infraacțiunii de spălare a banilor.

^[1] Mecanismul de Cooperare și Verificare (MCV) a fost instituit la momentul aderării României la Uniunea Europeană în 2007 pentru a remedia deficiențele reformei sistemului judiciar și pentru a combate corupția, conform Decizia Comisiei de stabilire a unui mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România, în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției, 13 decembrie 2006 [C(2006) 6569 final]. Mecanismul este expresia angajamentului comun al României și al Uniunii Europene. În concordanță cu decizia de instituire și așa cum au subliniat Consiliul și Curtea de Justiție a Uniunii Europene, MCV se va încheia atunci când vor fi îndeplinite în mod satisfăcător toate obiectivele de referință aplicabile României. Potrivit raportului Comisiei Europene adoptat la data de 22 noiembrie 2022, s-a constatat că România a înregistrat progrese suficiente în ceea ce privește îndeplinirea angajamentelor pe care și le-a asumat în cadrul MCV la momentul aderării sale la Uniunea Europeană și că toate obiectivele de referință pot fi închise în mod satisfăcător, astfel că a fost încheiată monitorizarea în cadrul MCV, însă aceasta va continua în cadrul ciclului anual privind statul de drept.

Secțiunea 1. Individualizarea infracțiunii de spălare a banilor în raport de infracțiunea-premisă

Astfel cum a arătat Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în Decizia nr. 16 din 8 iunie 2016, precitată, „Infracțiunea de spălare de bani nu trebuie reținută automat în sarcina autorului infracțiunii din care provin bunurile, pentru simplul fapt că în activitatea sa infracțională s-a realizat și una dintre acțiunile proprii elementului material al spălării de bani, pentru că aceasta ar lipsi infracțiunea de spălare de bani de individualitate. Revine organelor judiciare sarcina de a decide în situații concrete dacă infracțiunea de spălare de bani este suficient de bine individualizată în raport de infracțiunea din care provin bunurile și dacă este cazul să se rețină un concurs de infracțiuni sau o unică infracțiune”.

În acest sens, în practica judiciară există o tendință de reticență în a opera cu infracțiunea de spălare a banilor acolo unde situația de fapt o cere, cauzată de confuzia dintre latura obiectivă a acestei infracțiuni și cea a infracțiunii-premisă. Așadar, suficiența individualizare a conținutului infracțiunii trebuie realizată pornind de la elementele sale constitutive.

Astfel, examinând din punct de vedere teoretic conținutul constitutiv al infracțiunii, ar părea că legiuitorul a urmărit incriminarea și pedepsirea spălării banilor ori de câte ori se realizează schimbarea sau transferul de bunuri, cunoscând că provin din săvârșirea de infracțiuni, în scopul ascunderii ori al disimulării originii ilicite a acestor bunuri ori în scopul de a ajuta persoana care a săvârșit infracțiunea din care provin bunurile să se sustragă de la urmărire, judecată sau executarea pedepsei, ascunderea ori disimularea adevăratei naturi, a provenienței, a situării, a dispoziției, a circulației sau a proprietății bunurilor ori a drepturilor asupra acestora, cunoscând că bunurile provin din săvârșirea de infracțiuni, dobândirea, deținerea sau folosirea de bunuri de către o altă persoană decât subiectul activ al infracțiunii din care provin bunurile, cunoscând că acestea provin din săvârșirea de infracțiuni.

Pentru exemplificare, subiectul activ al infracțiunii de furt care remite obiectul material al furtului către o altă persoană în scopul de a disimula originea ilicită a acestuia, prin vânzarea lui la un târg de antichități, în măsura în care s-ar recurge la o interpretare textuală a normei de

incriminare, ar fi subiect activ și al infrațiunii de spălare a banilor, abordare practică profund eronată din perspectiva noastră, fiind necesar a se realiza o interpretare teleologică a normei de incriminare, nu una pur gramaticală, eventual semantică.

Pentru a realiza examenul teoretic și practic, vom prezenta câteva soluții de practică judiciară, care este încă eclectică și nu face delimitarea necesară între diversele conduite infracționale ce ar putea îmbrăca forma infrațiunii unice de spălare a banilor, pe de o parte, iar, pe de altă parte, simpla posesie și folosire a produsului infrațiunii:

„Curtea consideră că în mod temeinic și legal prima instanță a reținut că inculpata L.V., în baza aceleiași rezoluții infracționale, a transferat prin vânzare fictivă către martorul M.V., în luna septembrie 2004, suprafața de 10.000 mp, înscrisă în mod fraudulos în CF nr. 1114 S., nr. cadastral 2002, respectiv a procedat în luna ianuarie 2006 la schimbul imobiliar al terenului în suprafață de 10.000 mp, înscris în mod fraudulos în CF nr. 3428 O., nr. cadastrale 4870-4877, în scopul ascunderii originii ilicite a celor două terenuri obținute în mod fraudulos. Curtea apreciază că faptele inculpatei L.V. sunt tipice, fiind întrunite, atât sub aspect obiectiv, cât și sub aspect subiectiv, elementele constitutive ale infrațiunii de spălare a banilor în formă continuată, prevăzută de art. 29 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 656/2002 [în prezent art. 49 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 129/2019 – n.n.], cu aplicarea art. 35 alin. (1) și art. 5 CP”^[1].

„Faptele inculpatului S.B.F., care, în perioada iunie-decembrie 2005, în calitate de mandatar al administratorilor (...), a disimulat adevărata proveniență a circulației sumelor de bani intrate în contul bancar al societății ori a drepturilor asupra acestora, cunoscând că banii provin din săvârșirea infrațiunii de evaziune fiscală, în fapt întocmind în fals mai multe borderouri de achiziții cereale de la persoane fizice pe care le-a folosit la retragerea de numerar din conturile bancare ale societății, respectiv a sumei totale de 8.556.290 de lei, întrunește elementele constitutive ale infrațiunii de spălare a banilor, prevăzută de art. 23 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 656/2002, în forma în vigoare la data faptelor [în prezent art. 49 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 129/2019 – n.n.]”^[2].

^[1] C.A. Oradea, s. pen. și min., dec. nr. 730/A din 16 noiembrie 2015, nepublicată.

^[2] C.A. Constanța, s. pen., min. și fam., dec. nr. 511 din 3 mai 2018, nepublicată.

Apreciem că pentru realizarea unei astfel de exegeze, contrar jurisprudenței care nu împrumută foarte multe elemente teoretice, în obiectivarea elementelor constitutive vor fi avute în vedere, potrivit doctrinei de specialitate^[1], etapele spălării banilor. Astfel, etapa plasării este cea în care sumele de bani obținute din activități ilicite susceptibile de a procura foloase materiale sunt puse în circulație, introduse în circuitul civil prin intermediul unor entități constituite în mod legal (bănci, fonduri de investiții, case de schimb valutar, societăți de asigurare, societăți pe acțiuni etc.). Această etapă reprezintă și deplasarea fizică a veniturilor obținute din infracțiuni pentru separarea masei infracționale ce ar putea fi supravegheată de organele de aplicare a legii. Plasarea constituie introducerea în circuitul civil a produselor infracționale în scopul omogenizării cu alte surse licite, folosindu-se mecanisme legale. Etapa stratificării reprezintă procesul de sedimentare a produsului infracțional, de desprindere față izvorul ilicit al acestuia, de amestec cu alte surse licite și se poate realiza prin numeroase moduri de operare, cum ar fi tranzacții bancare fictive, tranzacții comerciale fictive, scopul fiind legitimarea surselor de venit prin crearea unui istoric care să mascheze adevărata proveniență a surselor de bani. În final, etapa integrării presupune apropierea bunurilor astfel „spălate” de către infractori și reintroducerea lor în circuitul economic, cu aparența provenienței din surse licite și chiar declararea lor autorităților statului. Așadar, în analiza teoretică efectuată prin lentila practicianului, fie că este organ de urmărire penală sau judecător, acesta trebuie să aplice filtrul celor trei etape, pentru cuantificarea mecanismului complex de spălare a banilor.

În exemplul teoretic pe care îl supunem analizei, respectiv vânzarea bunului sustras de către subiectul activ al infracțiunii de furt, în scopul disimulării originii ilicite a acestuia, există o etapă a plasării care se consumă la momentul vânzării bunului, lipsind însă etapa stratificării, adică a omogenizării produsului infracțional, autorul trecând direct la însușirea contraechivalentului valorii bunului vândut (prețul), pe care îl reintroduce în circuitul economic. Într-o atare situație, subiectul activ al infracțiunii-predicat nu face altceva decât să își însușească produsul infracțional care reprezintă scopul paradigmei criminale, nefiind lezate

^[1] AL. BOROI, B. VÎRJAN, I.A. BARBU, M. GORUNESCU, I.E. NISTOR, *op. cit.*, p. 279-280.

relații sociale protejate prin incriminarea faptei de spălare a banilor, ci doar acele raporturi patrimoniale în jurul cărora gravitează infraacțiunea de furt.

În concluzie, susținem și argumentăm că este obligația organelor judiciare de a aprecia în mod particular, în situații concrete, dacă infraacțiunea de spălare a banilor este suficient de bine caracterizată în raport de infraacțiunea din care provin bunurile, în funcție de corpul material al infraacțiunii, urmând să se aprecieze dacă se va reține un concurs de infraacțiuni sau o unică infraacțiune.

Ca un corolar al celor expuse în cadrul acestei secțiuni, invocăm cu titlu de practică judiciară o speță relativ recentă a instanței supreme^[1], în care au fost subliniate aspectele de natură teoretico-aplicativă elaborate mai sus:

„Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, prin Decizia nr. 16 din 8 iunie 2016, a învederat faptul că infraacțiunea de spălare a banilor nu trebuie reținută automat în sarcina autorului din care provin bunurile, pentru simplul fapt că în activitatea sa infracțională s-a realizat și una dintre acțiunile proprii elementului material al infraacțiunii de spălare de bani, pentru că aceasta ar lipsi infraacțiunea de spălare a banilor de individualitate, astfel că revine organelor judiciare să decidă dacă infraacțiunea de spălare a banilor este suficient de bine individualizată în raport cu infraacțiunea din care provin bunurile. Înalta Curte a reținut în decizia menționată și că infraacțiunea de spălare a banilor are caracter autonom, existența sa nefiind condiționată de pronunțarea unei soluții de condamnare pentru infraacțiunea din care provin bunurile.

De asemenea, în Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene din 2 septembrie 2021, pronunțată în cauza C-790/19, *LG și MH*, s-a stabilit că art. 50 din Carta drepturilor fundamentale nu se opune ca autorul infraacțiunii-predicat să fie urmărit penal pentru infraacțiunea de spălare a banilor, prevăzută la art. 1 alin. (2) lit. (a) din Directiva 2005/60/CE, când faptele care stau la baza urmăririi penale nu sunt identice cu cele constitutive ale infraacțiunii-predicat. În cauza principală, revine instanței

[1] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 178 din 28 septembrie 2022, disponibilă accesând link-ul <https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=198112#highlight=##>.

de trimitere sarcina de a examina dacă închiderea acțiunii penale aferente infracțiunii-predicat constituie efectiv o hotărâre penală definitivă. În concluzie, Curtea de Justiție a statuat că art. 1 alin. (2) lit. (a) din Directiva 2005/60/CE trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale care prevede că infracțiunea de spălare a banilor, în sensul acestei dispoziții, poate fi săvârșită de autorul activității infracționale care a generat banii în cauză.

Or, în prezenta cauză, infracțiunea de luare de mită a fost săvârșită în două dintre modalitățile alternative prevăzute de textul de incriminare, respectiv prin acțiunile de pretindere și de primire a terenului reprezentând folos necuvenit, iar infracțiunea de spălare a banilor a fost săvârșită prin acțiunea de încheiere a contractului autentic de vânzare-cumpărare, care, de fapt, reprezintă acțiunea de dobândire a terenului. Prin urmare, în condițiile exercitării acțiunii penale împotriva inculpatului A. pentru săvârșirea infracțiunii de spălare a banilor, constând în aceeași acțiune care reprezintă și element material al infracțiunii de luare de mită, este evident faptul că infracțiunea de spălare a banilor nu are un caracter autonom și nici subsecvent față de infracțiunea de luare de mită.

Astfel, prin această modalitate de formulare a acuzațiilor penale, Înalta Curte constată că se încalcă principiul *ne bis in idem* reglementat de art. 6 CPP, conform căruia nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni atunci când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”.

O altă soluție de practică judiciară recentă a instanței supreme^[1] accentuează modul de individualizare a infracțiunii subsecvente de spălare a banilor față de infracțiunea-predicat și corelează raportul de interdependență dintre cele două elemente ale activității infracționale:

„Referitor la infracțiunea de spălare de bani, sub același caz de casare prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 7 CPP, inculpatul A. a susținut că simplul schimb valutar nu poate fi calificat drept o acțiune de schimbare specifică spălării banilor în absența unei acțiuni de transfer către o altă persoană, iar inculpata G. a arătat că nu există probe din care să rezulte

[1] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 70 din 23 februarie 2022, disponibilă accesând link-ul <https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=192347#highlight=##>.

că avea cunoștință de faptul că acele sume de bani provin din săvârșirea infracțiunii de delapidare. În esență, inculpații A. și G. au susținut că au fost condamnați pentru fapte care nu sunt prevăzute de legea penală, solicitând casarea deciziei și, în rejudicare, pronunțarea unei soluții de achitare.

Înalta Curte reamintește că spalarea de bani este o infracțiune la care elementul material constă într-o acțiune ce se poate realiza în șapte modalități alternative (schimbarea, transferul, ascunderea, disimularea, dobândirea, deținerea sau folosirea). Din actele dosarului a rezultat că sumele de bani delapidate din patrimoniile societăților C. și D. au fost transferate către și între conturile bancare ale inculpaților A., G. și H., pentru ca apoi să fie retrase direct sau prin multiple operațiuni bancare cu aparență de legalitate sau legitimitate și în final utilizate în interes personal de către inculpații A. și G. O mare parte din sumele de bani ce aparțineau patrimoniilor societăților C. și D. au fost transferate de către inculpata H. în contul cu card de credit atașat deschis de inculpatul A. la R. (Marea Britanie), cont care pe parcursul perioadei infracționale a fost alimentat cu sume în cuantum de 1.748.597,77 dolari și 80.000 de euro. Conform documentelor obținute în baza comisiilor rogatorii cu Grecia și Statele Unite ale Americii și a expertizei contabile din cursul judecății în fond și a înscrisurilor din dosar, numai către R. (cont card A.), în perioada 2003-2009, au fost efectuate plăți externe de către A., G., X., T., Y., Z. în cuantum total de 1.234.481,42 dolari (diferențele rezultă din cuantumul transferurilor reținute a fi efectuate de către Y. și C.) și 80.000 de euro. S-a reținut că, din aceste sume ajunse în contul inculpatului A., suma de 4.424.397 de lei provine din infracțiunea de delapidare, respectiv a fost sustrasă din patrimoniile societăților C. și D.

Așadar, instanța de apel în mod corect a stabilit că faptele inculpatului A., care în perioada 2002-2008, în baza aceleiași rezoluții infracționale, în mod repetat, la intervale scurte de timp, folosind un mod identic sau similar de operare, în aceleași împrejurări și prin mijloace comune sau în strânsă conexiune, a dispus retragerea de numerar, schimbarea în diferite valute, transferul și depunerea sumelor de bani provenite din încasările care se cuveneau societăților C. și D. în conturile bancare personale și ale altor persoane (inculpatele G. și H.), precum și în conturile bancare ale numitei E., fiind împuternicit pe toate aceste conturi bancare, în scopul

ascunderii și al disimulării originii ilicite a acestor sume de bani, operațiuni urmate de dobândirea, deținerea și folosirea lor în interes personal, dar și al altora (al soției sale G. ori al șoferului personal), prin utilizarea unor carduri bancare emise de compania R. din Marea Britanie cu care au fost efectuate cheltuieli în perioada începând cu data de 7 ianuarie 2003, cunoscând că banii provin din săvârșirea infracțiunii continuate de delapidare săvârșite în dauna societăților C. și D., realizează conținutul constitutiv al infracțiunii de spălare a banilor în formă continuată”.

Modul de determinare a conținutului constitutiv al infracțiunii de spălare a banilor este esențial din perspectiva existenței infracțiunii și pronunțării unei soluții de condamnare. Într-o cauză penală aflată pe rolul unei curți de apel și soluționată recent^[1] s-a reținut că „instanța de apel nu poate să condamne un inculpat imputându-i că a schimbat sau transferat un bun, cunoscând că provine din săvârșirea unor infracțiuni, în scopul ascunderii sau al disimulării originii ilicite a acestuia, atât timp cât el a fost acuzat că a disimulat adevăratul proprietar al unui bun despre care știa că provine dintr-o infracțiune. Prin urmare, raportat la această infracțiune, se va dispune achitarea inculpatului în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza I CPP, întrucât fapta nu este prevăzută de legea penală”.

În continuarea examenului jurisprudențial efectuat în analiza acestei probleme de drept, judecătorul de cameră preliminară, fiind investit cu o plângere împotriva soluției de clasare, a reținut^[2] că „soluția pentru actele materiale care configurează infracțiunea de spălare a banilor prevăzută de art. 49 alin. (1) din Legea nr. 129/2019 s-a întemeiat pe dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. b) CPP, întrucât, potrivit normei de incriminare, săvârșește fapta de spălare a banilor cel care schimbă ori transferă bunuri, cunoscând că provin din săvârșirea de infracțiuni, în scopul ascunderii sau al disimulării originii ilicite a acestor bunuri ori în scopul de a ajuta persoana care a săvârșit infracțiunea din care provin bunurile să se sustragă de la urmărire, judecată sau executarea pedepsei. Astfel, pentru întregirea laturii obiective, legiuitorul a prevăzut expres că nu este necesar doar

^[1] C.A. București, s. I pen., dec. nr. 311 din 15 martie 2024, disponibilă accesând link-ul <https://www.juridice.ro/732752/curtea-de-apel-bucuresti-spalarea-banilor-achitare.html>.

^[2] Trib. Hunedoara, s. pen., înch. JCP din 19 iunie 2024, disponibilă accesând site-ul www.rejust.ro, cod RJ 4e558gd93.

ca făptuitorul să transfere sume de bani despre care are cunoștință că acestea provin din comiterea unor infracțiuni, ci este necesar ca transferul să fie efectuat în scopul ascunderii/disimulării originii acestora sau pentru favorizarea autorului infracțiunii-predicat. Din considerentele Deciziei nr. 16 din 8 iunie 2016 rezultă că «(...) infracțiunea de spălare de bani nu trebuie reținută automat în sarcina autorului infracțiunii din care provin bunurile, pentru simplul fapt că în activitatea sa infracțională s-a realizat și una dintre acțiunile proprii elementului material al infracțiunii de spălare de bani, pentru că aceasta ar lipsi infracțiunea de spălare de bani de individualitate. Revine organelor judiciare sarcina de a decide în situații concrete dacă infracțiunea de spălare de bani este suficient de bine individualizată în raport cu infracțiunea din care provin bunurile și dacă este cazul să se rețină un concurs de infracțiuni sau o unică infracțiune». Raportat la coordonatele speței, procurorul a constatat că fie sumele de bani ce au provenit din comiterea infracțiunii de delapidare (infracțiunea-predicat) au fost în final retrase de autorii infracțiunii-predicat din contul unde au fost viraji, adică contul SC M.S. SRL, fie s-au efectuat plăți către creditorii acestei firme. Nu s-au decelat aspecte din care să rezulte că plățile ar fi fost în contrapartida unei achiziții/prestări servicii fictive («albirea banilor»), ci pur și simplu persoana care a intrat în posesia sumelor de bani provenite din delapidare a dispus de ele întocmai ca un posesor/proprietar cu privire la bunurile intrate în posesie potrivit cu interesele lui”.

În consecință, individualizarea faptică a infracțiunii de spălare a banilor prin raportare la infracțiunea primară care a fost comisă este una dintre problemele cele mai frecvent ridicate în practica judiciară și cu care organele judiciare penale se confruntă atunci când sunt chemate să interpreteze procesul materialul probatoriu pentru a lămuri, a clarifica situația de fapt, acestea fiind puse în situația de a decela elementele constitutive ale infracțiunii subsecvente față de cele ale infracțiunii-predicat, pentru a stabili dacă nu există o absorbție naturală în conținutul constitutiv al infracțiunii principale.